

Fimmtudaginn 2. maí 1996.

Nr. 452/1994.

Sjóvá-Almennar tryggingar hf.

(Haraldur Blöndal hrl.)

gegn

Konráði Eggertssyni

(Ólafur Garðarsson hrl.)

og gagnsök

Skaðabætur. Bifreiðir. Slysatrygging ökumanns. Örorkumat. Sér-
atkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Gunnlaugur Claessen og Arnljótur Björnsson og Björn Þ. Guðmundsson prófessor.

Aðaláfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 11. nóvember 1994 og gerir þær kröfur, að sér verði aðeins gert að greiða lægri fjárhæð en greinir í héraðsdómi og beri fjárhæðin vexti samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 9. október 1990 til greiðsludags, en málskostnaður falli niður í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 15. ágúst 1995 og krefst þess aðallega, að aðaláfrýjandi verði dæmdur til þess að greiða sér 1.726.228 krónur með vöxtum, eins og nánar er rakið í héraðsdómi. Til vara krefst gagnáfrýjandi þess, að sér verði dæmd önnur lægri fjárhæð. Auk þess krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

I.

Við munnlegan málflutning fyrir Hæstarétti var lýst yfir því af hálfu gagnáfrýjanda, að ekki væri krafist bóta fyrir tímabundið atvinnutjón, svo og, að krafa um bætur fyrir varanlega örorku væri miðuð við útreikning, sem Jón Erlingur Þorláksson tryggingafræðingur gerði 15. júní 1994.

II.

Í héraðsdómi kemur fram, að gagnáfrýjandi varð fyrir bifreiðarslysi 9. október 1990 og aftur 2. apríl 1991. Slysinn urðu því, áður en skaðabótalög nr. 50/1993 voru sett.

Mál þetta varðar fyrra slysið, en mál vegna hins er einnig dæmt í dag. Í bæði skiptin hafði gagnáfrýjandi slysaftryggingu ökumanns hjá aðaláfrýjanda samkvæmt 92. gr. umferðarlaga nr. 50/1987, og vefengir hann ekki skyldu sínu til þess að greiða gagnáfrýjanda slysaftryggingarbætur. Í máli þessu er því einungis ágreiningur um, hvert sé tjón gagnáfrýjanda. Eftir reglum þeim, sem eiga við um vaftryggingu þessa, skal um ákvörðun bótafjárhæðar fara eftir reglum skaðabótaréttar.

III.

Svo sem greinir í héraðsdómi, liggur fyrir tvenns konar mat á varanlegri læknisfræðilegri örorku gagnáfrýjanda vegna slyssins 9. október 1990. Björn Öundurson læknir mat 23. október 1991 örorkuna 10%. Að ósk aðaláfrýjanda voru tveir menn dómkvaddir til þess að meta, hver tímabundin og varanleg örorka áfrýjanda væri af völdum slyssanna tveggja. Skyldi matið bæði taka til læknisfræðilegrar og fjárhagslegrar örorku. Hinir dómkvöddu menn, læknirinn Páll B. Helgason og Stefán M. Stefánsson, prófessor í lögfræði, luku matsgerð 12. febrúar 1994. Í henni segir meðal annars, að læknisfræðileg örorka gagnáfrýjanda sé samtals 12,5% vegna beggja slyssanna. Matsmaðurinn Páll B. Helgason bar fyrir héraðsdómi, að hann stæði einn að hinum læknisfræðilega þætti matsins.

Ekki verður fallist á með aðaláfrýjanda, að framangreind niðurstaða Páls B. Helgasonar læknis nægi til að hnekkja fyrrgreindu örorkumati Björns Öundursonar læknis. Verður það mat hans, að varanleg læknisfræðileg örorka vegna slyss gagnáfrýjanda 9. október 1990 sé 10%, lagt til grundvallar við mat á tjóni gagnáfrýjanda í samræmi við dómvenju, enda hefur aðaláfrýjandi ekki sýnt fram á, að í þessu máli séu sérstök rök til að víkja frá hinu læknisfræðilega mati.

IV.

Krafa gagnáfrýjanda um bætur fyrir fjártjón vegna varanlegrar örorku styðst samkvæmt framansögðu við útreikning tryggingafræðings frá 15. júní 1994. Telur hann höfuðstólsverðmæti vinnutekjutaps gagnáfrýjanda vegna hennar nema 2.123.700 krónum, en til grundvallar útreikningi voru lagðar atvinnutekjur gagnáfrýjanda árin 1987-1989 samkvæmt skattframtölum. Verðmæti misstra lífeyrisréttinda áætlaðar trygg-

ingafraeðingurinn 127.400 krónur. Krefst gagnáfrýjandi greiðslu þessara fjárhæða, en dregur frá þeirri kröfu sinni höfuðstólsverðmæti örorkubóta frá Tryggingastofnun ríkisins, 212.097 krónur.

Með vísun til þess, sem nú var rakið, þykir hæfilegt, að aðaláfrýjandi greiði gagnáfrýjanda samtals 1.465.000 krónur í bætur fyrir fjártjón af varanlegri örorku (1.337.600 krónur vegna vinnutekjutaps og 127.400 krónur fyrir missi lífeyrisréttinda). Krafa gagnáfrýjanda um bætur fyrir miska þykir hæfilega tekin til greina með 150.000 krónum.

Eftir þessum úrslitum ber aðaláfrýjanda að greiða gagnáfrýjanda 1.615.000 krónur með vöxtum, eins og greinir í dómsorði, en upphafstími dráttarvaxta miðast við 15. júní 1994. Þá verður aðaláfrýjanda gert að greiða málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og segir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Aðaláfrýjandi, Sjóvá – Almennar tryggingar hf., greiði gagnáfrýjanda, Konráði Eggertssyni, 1.615.000 krónur með ársvöxtum eins og hér greinir: 2,3% frá 9. október 1990 til 1. nóvember 1990, 2,5% frá þeim degi til 1. janúar 1991, 3,2% frá þeim degi til 21. janúar 1991, 4% frá þeim degi til 1. febrúar 1991, 4,7% frá þeim degi til 1. júní 1991, 5,8% frá þeim degi til 1. ágúst 1991, 6,3% frá þeim degi til 1. október 1991, 5,6% frá þeim degi til 11. október 1991, 3,9% frá þeim degi til 1. nóvember 1991, 3,75% frá þeim degi til 11. nóvember 1991, 3,7% frá þeim degi til 21. nóvember 1991, 3,4% frá þeim degi til 1. desember 1991, 2,8% frá þeim degi til 21. desember 1991, 2,6% frá þeim degi til 1. febrúar 1992, 2,1% frá þeim degi til 11. febrúar 1992, 1,8% frá þeim degi til 21. febrúar 1992, 1,6% frá þeim degi til 1. mars 1992, 1,5% frá þeim degi til 21. mars 1992, 1,1% frá þeim degi til 1. maí 1992, 1% frá þeim degi til 1. ágúst 1992, 0,9% frá þeim degi til 1. janúar 1993, 1,3% frá þeim degi til 11. janúar 1993, 1,2% frá þeim degi til 21. janúar 1993, 1,1% frá þeim degi til 11. febrúar 1993, 1% frá þeim degi til 21. mars 1993, 0,9% frá þeim degi til 1. apríl 1993, 0,8% frá þeim degi til

11. ágúst 1993, 0,9% frá þeim degi til 1. nóvember 1993, 0,8% frá þeim degi til 11. nóvember 1993 og 0,5% frá þeim degi til 15. júlí 1994, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags.

Aðaláfrýjandi greiði gagnáfrýjanda 300.000 krónur samtals í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

S é r a t k v æ ð i **Björns Þ. Guðmundssonar**

Ég tel, að dómur Hæstaréttar eigi að hljóða svo:

Í málinu liggur annars vegar fyrir örorkumat Björns Önundarsonar læknis vegna slyss, sem gagnáfrýjandi varð fyrir 9. október 1990 og mál þetta er risið af, og hins vegar örorkumat samkvæmt matsgerð dómkvaddra matsmanna, Páls B. Helgasonar læknis og Stefáns M. Stefánssonar lagaprófessors, vegna sama slyss og annars, sem gagnáfrýjandi varð fyrir 2. apríl 1991, svo sem nánar greinir í héraðsdómi.

Hinn 23. október 1991 metur Björn Önundarson örorku gagnáfrýjanda vegna fyrra slyssins 100% í tvær vikur, 50% í sex vikur og varanlega örorku 10%

Niðurstaða hinna dómkvöddu matsmanna í matsgerð 12. febrúar 1994 um örorku gagnáfrýjanda er hins vegar þessi: „Varanlega fjárhagslega örorku Konráðs metum við 12½% að meðaltali vegna beggja slysanna. Við metum ekki tímabundna fjárhagslega örorku Konráðs. Varanlega læknisfræðilega örorku Konráðs metum við 12½% vegna beggja slysanna. Tímabundna læknisfræðilega örorku Konráðs metum við vegna fyrra slyssins 100% í tvær vikur og 50% í sex vikur, en vegna síðara slyssins 100% í tvær vikur og 50% í tvær vikur.“

Í niðurstöðu matsmanna segir enn fremur m. a.:

„Við teljum útilokað að aðgreina með neinni vissu afleiðingar slysanna með tilliti til áverka Konráðs í hálsi, þannig, að örorka hans sé metin með hliðsjón af hvoru slysi fyrir sig. Eins og fyrr er rakið, er þó frumrót áverkanna í hálsi hið fyrra slys, en við hið síð-

ara ýfðust einkenni upp. Við munum því með hliðsjón af þessu meta örorku Konráðs í einu lagi fyrir bæði slysin.“

Í málinu miðar gagnáfrýjandi við framangreint örorkumat Björns Önundarsonar, en aðaláfrýjandi við matsgerð hinna dómkvöddu matsmanna. Þar sem aðilar deila þannig um læknisfræðileg álitaefni í málinu, bar héraðsdómara að kveðja til dómsetu sérfróða með-dómsmenn, sbr. 2. mgr. 2. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Það gerði hann ekki, og verður því ekki hjá því komist að ómerkja hinn áfrýjaða dóm og meðferð málsins í héraði frá og með aðalmeðferð 22. júní 1994 og vísa málinu heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsuppsögu að nýju.

Rétt þykir, að málskostnaður fyrir Hæstarétti falli niður.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 12. ágúst 1994.

Mál þetta, sem dómtekið var 22. júní sl., höfðaði Konráð Eggertsson, kt. 050552-4899, Túnbrekku 2, Kópavogi, fyrir bæjarþingi Reykjavíkur með stefnu, þingfestri 12. mars 1992, gegn Sjóvá-Almennum tryggingum hf., kt. 701288-1739, Kringlunni 5, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda.

Aðalkrafa stefnanda er sú, að stefndi verði dæmdur til að greiða 1.726.228 kr. með [nánar tilgreindum vöxtum svo og málskostnað].

Varakrafa stefnanda er sú, að stefndi verði dæmdur til að greiða aðra fjárhæð lægri að mati réttarins með [nánar tilgreindum vöxtum svo og málskostnað].

Dómkrafa stefnda.

Stefndi krefst þess, að stefnda verði einungis gert að greiða 420.000 kr. auk kostnaðar, þ. m. t. innheimtukostnaðar, 37.930 kr., skv. gjaldskrá LMFÍ, en málskostnaður falli niður.

Málavextir.

Stefnandi krefur í máli þessu um skaðabætur vegna áverka, er hann hlaut 9. október 1990, er bifreið hans, A-3347, lenti í árekstri við bifreiðina U-61 á Lækjargötu við Strandgötu í Hafnarfirði. Bifreið stefnanda var ábyrgðartryggð hjá stefnda. Í málinu er ekki deilt um bótaskyldu stefnda. Ágreiningur aðila lýtur einungis að fjárhæð bóta og vöxtum.

Sjúkrasaga stefnanda.

Stefnandi fékk hnykk á háls og leitaði þegar á slysadeild Borgarspítalans vegna þess. Þar fékk stefnandi hálskraga og meðferð og var frá vinnu í tvær

vikur. Meðferð stefnanda var í byrjun fólgin í lyfjum og ráðleggingum um hvíld. 15. okt. 1990 kom stefnandi aftur á slysadeild, og voru hreyfingar í hálsi þá enn minnkaðar og vöðvar aumur allt út í herðar. 29. s. m., þegar stefnandi kom á slysadeild, var hann enn með einkenni frá vinstri öxl, en þó hafði líðan hans skánað verulega. Eftir þetta var stefnandi sendur til sjúkrahjálfara.

Hinn 23. október 1991 mat Björn Öundurason tryggingayfirlæknir örorku stefnanda vegna slyssins. Í niðurstöðu matsins segir svo:

„Þannig er um þrjátíu og níu ára gamlan mann að ræða, sem í nefndu slysi varð fyrir hnykkáverka á hálsliði. Hann leitaði samdægurs á slysadeild Borgarspítalans í Reykjavík, þar sem hann naut meðferðar og var til eftirlits um sinn. Hann hefur einnig notið sjúkrabjálfunar í nokkrum mæli. Slasaði ber nú nokkur óþægindi afleiðinga slyss þessa. Hann fær við litla raunverk í hnakka, háls aftanverðan og herðar. Hámarkssnúningshreyfingar í báðar áttir valda nokkrum óþægindum, en einnig fram- og afturbeygja. Slasaði á bágt með að vinna upp fyrir sig, en einnig á hann bágt með að vinna lotinn. Hann á einnig bágt með að bera í höndum. Þá vaknar slasaði oft um nætur vegna verkja í hnakka, hálsi aftanverðum og herðum.

Ár er nú liðið frá áðurnefndu slysi og vart að vænta frekari bata af afleiðingum þess hér eftir.

Með tilliti til þess, sem að framan greinir, þykir því eðlilegt að meta þá tímabundnu og varanlegu örorku, sem slasaði telst hafa hlotið af afleiðingum þessa slyss, og þykir sú örorka hæfilega metin sem hér segir:

Í tvær vikur	100%
Í sex vikur	50%
Varanleg örorka	10%.“

Hinn 2. apríl 1991 lenti stefnandi í öðru slysi. Vegna þess slyss mat Björn Öundurason örorku stefnanda 19. ágúst 1992. Í niðurstöðu þess mats segir svo:

„Þannig er um fertugan mann að ræða, sem í nefndu slysi varð fyrir hnykkáverka á hálsliði, en einnig á lendhluta hryggjar og trúlega einnig á brjósthuta hryggjar. Slasaði ber nú nokkur einkenni afleiðinga slyss þessa. Taka ber fram, að slasaði hafði orðið fyrir hnykkáverka á hálsi í umferðarslysi í október 1990, en einkenni höfðu gengið verulega til baka eftir það slys, þótt ekki væri hann einkennalaus. Hann hafði á hinn bóginn engin óþægindi eftir það slys í lendhluta hryggjar, en þar ber hann nú nokkur óþægindi eftir síðara slys.

Slasaði á nokkurn vanda til að fá höfuðverk, sem byrjar í hnakka og leggur fram yfir höfuð, þegar verst lætur. Hreyfingar í hálsliðum eru allar sárar, bæði snúningshreyfingar svo og fram- og afturbeygja. Slasaði á bágt með að

vinna upp fyrir sig, en einnig í lotinni stellingu, svo og á hann bágð með að bera í höndum. Hann þreytist óeðlilega mikið við lítið álag á mjóhryggjar-svæði.

Með tilliti til þess, sem að framan greinir, svo og hins, að nokkuð á annað ár er nú liðið frá áðurnefndu slysi, þykir eðlilegt að ljúka nú máli þessu með örorkumati, og þykir tímabundin og varanleg örorka hæfilega metin sem hér segir:

Í fjórar vikur	100%
Í fjórar vikur	50%
Varanleg örorka	10%.“

Stefnandi höfðaði annað mál á hendur stefnda vegna slyssins 2. apríl 1991.

Hinn 28. nóv. 1991 reiknaði Jón Erlingur Þorláksson tryggingastærðfræðingur örorkuþjón stefnanda vegna slyssins, sem mál þetta er af risið. Í út-reikningi þessum segir m. a.:

„Samkvæmt afritum af skattframtölum Konráðs voru vinnutekjur hans árin 1987–1989 eins og að neðan greinir, og eru jafnframt sýndar tekjurnar, eftir að þær hafa verið umreiknaðar vegna kaupbreytinga:

	Tekjur		Umreiknaðar tekjur	
Árið 1987	kr.	1.019.853	kr.	1.571.600
– 1988	–	1.177.156	–	1.528.400
– 1989	–	970.584	–	1.102.800
		Meðaltal	kr.	1.401.000

Á framangreindum forsendum um tekjur og miðað við, að tap vegna slyssins sé á hverjum tíma sami hundraðshluti tekna og örorka er metin, eins og tíðkast hefur, fæst eftirfarandi áætlun:

	Áætlaðar tekjur		Tekjutap	
Árið 1990, frá slysdegi	kr.	319.100	kr.	146.300
Síðan árlega	–	1.401.000	–	140.100

Höfuðstólsverðmæti vinnutekjutaps reiknast mér á slysdegi:

Vegna tímabundinnar örorku	kr.	136.000
Vegna varanlegrar örorku	–	1.872.800
Samtals	kr.	2.008.800

Verðmæti tapaðra lífeyrisréttinda vegna slyssins áætla ég 6% af höfuðstólsverðmæti taps vegna varanlegrar örorku. Það verður 112.400 kr.

Við útreikning höfuðstólsverðmætis eru fram að útreikningsdegi 28/11 1991 notaðir vextir (einfaldir) af almennum sparisjóðsbókum í Landsbanka Íslands (2,5% frá slysdegi, 3,5% frá 1/1 91, 5% frá 21/1 91, 6% frá 1/6 91, 7% frá 1/8 91, 4% frá 11/10 91 og 3,75% frá 1/11 1991). Einfaldir vextir frá slysdegi til útreikningsdags eru 5,43%. Eftir útreikningsdag eru notaðir 6% vextir og vaxtavextir. Dánarlíkur fara eftir reynslu árána 1976 til 1980 og líkur fyrir missi starfsorku í lífanda lífi eftir samskipt reynslu. Ekki er tekið tillit til skatta.

Hinn 9. des. 1991 var stefnda sent bréf ásamt gögnum um slysið og beðið um tilboð um uppgjör. Hinn 19. des. 1991 greiddi stefndi útlagðan kostnað, og 3. janúar 1992 gerði stefndi stefnanda tilboð um að gera tjónið upp þá þegar með samtals 467.223 kr. eða að bíða a. m. k. þrjú ár frá slysdegi með uppgjör. Á þetta tilboð féllst stefnandi ekki.

Matsgerð dómkvaddra matsmanna.

Hinn 28. apríl 1993 voru að ósk stefnda kvaddir sem matsmenn þeir Magnús Ólafsson læknir og Páll B. Helgason læknir til þess að skoða og meta heilsufarsástand stefnanda. Hinn 4. október 1993 var Stefán Már Stefánsson prófessor kvaddur í stað Magnúsar Ólafssonar. Í matsbeiðni er þess óskað, að matsmenn láti í té skriflegt rökstutt álit um eftirfarandi:

1. Hvort stefnandi hafi af völdum slysa, sem hann varð fyrir 9. október 1990 og 2. apríl 1991, orðið fyrir eða muni til frambúðar verða fyrir raunverulegri skerðingu á getu til öflunar vinnutekna, þegar litið er til menntunar hans, kunnáttu, starfsorku og þeirra kosta, sem hann á til að afla sér tekna með vinnu, sem sanngjarnt er að ætlast til, að hann starfi við, eða hver sé fjárhagsleg örorka hans.

2. Ef talið verður, að hann hafi eða muni hljóta tímabundna eða varanlega fjárhagslega örorku af völdum slyssanna, óskast hún metin í hundradshlutum.

3. Hver sé tímabundin og varanleg læknisfræðileg örorka stefnanda, annars vegar vegna slyssins 9. október 1990, en hins vegar 2. apríl 1991, og hver sé heildarörorka hans vegna þessara slysa.

Matsgerð hinna dómkvöddu matsmanna er dagsett 12. febrúar 1994, og segir þar m. a.:

„Aðalatriði matsmáls þessa eru að okkar álit þau, að Konráð lenti í tveimur bifreiðaárekstrum. Varð hinn fyrri 9. október 1990, en hinn síðari 2. apríl 1991. Við hinn fyrri árekstur fékk Konráð hálshnykk og fór á slysa-

deild Borgarspítalans að leita lækninga. Kvartaði hann þá einkum um verki í aftanverðum hálsi. Þau einkenni virðast hafa batnað tímabundið, en þó ekki lagast fyllilega. Við síðari áreksturinn fékk hann aftur hnykk á háls og leitaði lækninga á slysadeild. Kvartaði hann þá um særindi í hálsi, en einnig í mjóhrygg. Í báðum tilvikum fékk hann hefðbundna læknis meðferð og eftir meðferð, sem áður hefur verið lýst.

Hin læknisfræðilegu gögn og önnur gögn máls þessa styðja frásögn Konráðs um aðdraganda slysanna og afleiðingar þeirra. Skýrsla sú, sem við tókum af honum, og læknisfræðileg skoðun benda og til hins sama. Sérstaklega skal tekið fram, að við þreifingu fundust ákaflega aum svæði í vöðvum og liðbandafestum á aftanverðum hálsi og milli herðablaða svo og yfir efri hornum herðablaðanna. Í mjóbaki mátti finna eymsli, sem liggja djúpt í svæðum sín hvorum megin við lendahrygg í hæð við þriðja, fjórða og fimmta lendarlið yfir mjaðmarkömbum. Svo sem áður er komið fram, kom einnig í ljós við skoðun okkar, að talsvert vantar á fullan snúning til hægri í hálsi og einnig yfir til vinstri, en þó í minna mæli. Afturbeygja næst ekki til fulls, og rótarálagspróf í hálsi er sárt hægra megin.

Samkvæmt framansögðu þykir okkur óhætt að fullyrða, að Konráð hafi hlotið slæman hálshnykk sem afleiðingu beggja slysanna og þar að auki væna tognun í mjóbaki af völdum síðara slyssins. Við teljum ástæðu til að ætla, að þessi einkenni muni verða varanleg.

Svo sem fyrr greinir, er um tvö slys að ræða. Mesta örorkan virðist tengd fyrra slysi, en þá koma fram hálseinkenni, sem að vísu bötнуðu eitthvað tímabundið, en löguðust aldrei fyllilega og ýfðust öll upp við síðara slys. Það líkamstjón, sem Konráð varð fyrir í síðara slysi, felst í því, að einkennin eftir fyrra slys mögnuðust upp aftur og urðu jafnslæm og áður, en ekki var þó um eðlisbreytingu að ræða. Mjóbakseymsli þau, sem kvartað er um eftir síðara slys, virðast há slasaða mun minna en hálsverkirnir.

Við teljum útilokað að aðgreina með neinni vissu afleiðingar slysanna með tilliti til áverka Konráðs í hálsi, þannig að örorka hans sé metin með hliðsjón af hvoru slysi fyrir sig. Eins og fyrr er rakið, er þó frumrót áverka-anna í hálsi hið fyrra slys, en við hið síðara ýfðust einkenni upp. Við munum því með hliðsjón af þessu meta örorku Konráðs í einu lagi fyrir bæði slysin.

Í matsbeiðninni er okkur falið að svara þeirri spurningu, hver sé læknisfræðileg örorka Konráðs, sem við metum nú samkvæmt því, sem fyrr er rakið, í einu lagi fyrir bæði slysin. Með læknisfræðilegri örorku er átt við líkamstjón samkvæmt reynslulögmálum. Nánar miðast læknisfræðilegt mat við sjúkdómseinkenni sjúklings, starfsemi líffærakerfa og stoðkerfis, auk

Þess sem tekið er tillit til andlegra og félagslegra þátta. Er þá lagt til grundvallar, að sams konar áverkar séu metnir til sama hundraðshluta án tillits til starfs og menntunar tjónþola. Matsmenn telja, að ekki sé sjálfsgefið, að tap vegna slyss sé á hverjum tíma sami hundraðshluti tekna og læknisfræðileg örorka er metin. Engan veginn er óhugsandi, að afleiðingar slyss geti ýmist haft meiri eða minni áhrif á tekjuöflunarhæfi hins slasaða, en hin læknisfræðilega örorka gefur til kynna.

Læknisfræðileg örorka er að áliti matsmanna aðeins einn af mörgum þáttum, sem áhrif hafa við ákvörðun bóta til slasaðra manna. Aðrir þættir, sem áhrif hafa, eru t. d. aldur slasaða, atvinna hans, menntun, heilsa, tekjur fyrir slys, tekjur eftir slys, áætluð starfslok, vaxtastig það, sem notað er við afvöxtun framtíðartekna, og skattaleg meðferð slysabóta og vaxta af slysa-bótum.

Matsmenn benda á, að ýmsar tegundir meiðsla er ekki að finna í örorkutöflum þeim, sem stuðst hefur verið við í læknisfræðilegu örorkumati, og sum meiðsl eru þess eðlis, að erfitt er að heimfæra þau undir ákveðinn hundraðshluta samkvæmt örorkutöflum. Þá taka matsmenn fram, að þegar ákveða skal skaðabætur fyrir tekjutap í framtíðinni, er útilokað að segja fyrir um það með neinni vissu, hver verða raunveruleg áhrif líkamsspjalla á tekjuöflunarhæfi slasaðra manna. Ákvörðun um slíkar bætur hlýtur því ávallt að vera háð mati.

Spurningunni um varanlega læknisfræðilega örorku Konráðs svörum við með hliðsjón af fyrrgreindri niðurstöðu okkar um það, hverjar teljast hafa orðið varanlegar afleiðingar beggja slysanna. Er þar einkum um að ræða slæma tognun hálsvöðva og í minna mæli tognun í mjóbaksvöðvum.

Með hliðsjón af þessum sjónarmiðum teljum við hæfilegt að meta varanlega örorku Konráðs vegna slysanna 9. október 1990 og 2. apríl 1991 í einu lagi 12½%.

Í IV. kafla hefur verið lýst helstu atriðum varðandi heilsu Konráðs fyrstu vikur eftir fyrra slys. Með hliðsjón af atvikum þykir ekki rétt að hrófla við því áliti Björns Önundarsonar læknis frá 23. október 1991, að hæfilegt hafi verið að meta tímabundna læknisfræðilega örorku Konráðs 100% fyrstu tvær vikur eftir slysið og 50% næstu sex vikur þar á eftir. Um síðara slysið ber að hafa í huga, að við endurkomu á slysadeild tíu dögum eftir slysið kemur fram, að Konráð hafi verið í sjúkraþjálfun og honum fundist það hjálpa. Hann var þó enn með óþægindi neðst í hálsi, og við skoðun voru þreifiefmsli yfir hálsvöðvum neðst í hálsi og út í herðar. Var þá ráðlögð áframhaldandi sjúkraþjálfun og kragi. Ráðgerð var endurkoma að tveimur vikum liðnum, ef ástæða væri til. Samkvæmt gögnum málsins mun Konráð

ekki hafa komið í þetta eftirlit. Með hliðsjón af þessu og fyrrgreindri niðurstöðu okkar um það, að orsaka heilsutjóns Konráðs sé einkum að rekja til fyrra slyssins, þykir rétt að meta tímabundna örorku Konráðs vegna síðara slyssins 100% í tvær vikur og 50% næstu tvær vikur eftir það.

Í matsbeiðni er okkur falið að svara þeirri spurningu, hver sé fjárhagsleg örorka Konráðs, sem við munum meta í einu lagi vegna beggja slysanna. Með fjárhagslegri örorku er átt við, að örorka Konráðs vegna slysanna sé metin með hliðsjón af sanngjörnum möguleikum hans til aflahæfis.

Þegar mat er lagt á varanlega fjárhagslega örorku Konráðs vegna slysanna, telja matsmenn þann kost helst að meta, hvort afleiðingar þeirra komi til með að há honum í starfi því, sem hann stundar nú, eða í öðrum störfum svipuðum þeim, sem hann hefur stundað á undanförunum árum.

Konráð er bráðlega 42 ára að aldri. Hann hefur nú skýrt svo frá í bréfi til okkar, að skásti kosturinn fyrir sig kunni að vera sá að halda sig við blikk-smíðina, á meðan þess sé kostur.

Matsmenn eru þeirrar skoðunar, að staða Konráðs til að afla tekna hafi versnað vegna slysanna og afleiðinga þeirra. Við teljum þá frásögn Konráðs rétta, að hann eigi erfitt með að vinna ýmis þau störf, sem hann þarf nú að fást við á vinnustað sínum, og alveg sérstaklega við vinnu, sem krefst átaks upp á við. Tekið skal þó fram, að vinna Konráðs er mismunandi að þessu leyti eftir verkefnum og vinnustað. Koma þannig tímabil, sem ekki útheimta átök af þessu tagi og valda honum því ekki teljandi erfiðleikum.

Í mati þessu reiknum við með því, að Konráð geti í framtíðinni og þrátt fyrir tognunaráverka sína sinnt venjulegri dagvinnu áfallalaust í starfi því, sem hann stundar nú.

Við teljum hins vegar líklegt, að Konráð verði að halda að sér höndum með eftirvinnu, þegar og ef slík eftirvinna býðst, auk þess sem búast má við, að Konráð endist verr í óbreyttri vinnu sinni, eftir því sem á ævina líður, en verið hefði, ef ekki hefði komið til slysanna og afleiðinga þeirra.

Þess er loks að geta, að Konráð hefur sinnt ýmsum störfum á undanförunum árum. Engin sérstök ástæða er til að ætla, að hann hafi litið á núverandi starf sitt sem framtíðarstarf, ef ekki hefðu komið til slysin. Sum þeirra starfa, sem hann hefur stundað að undanförunu, eru þess eðlis, að hann mun að okkar áliti eiga í erfiðleikum með að stunda þau í reglubundinni vinnu, ef hann af einhverjum ástæðum verður eða kys að hætta vinnu á núverandi vinnustað, t. d. vinnu á sjó eða á þungavélum. Ef svo fer, er sá atvinnumarkaður þrengri en áður, sem hann getur leitað á, ef miðað er við menntun hans og starfsreynslu.

Við metum öll þessi atriði þannig, að Konráð hafi orðið fyrir fjárhagslegu tjóni af völdum slysanna.

Með hliðsjón af fyrrgreindum sjónarmiðum teljum við hæfilegt að meta fjárhagslega örorku Konráðs, sem talin verður stafa af umræddum slysum, að meðaltali 12½%.

Við teljum ekki rétt að meta tímabundna fjárhagslega örorku, þar sem auðvelt er að sanna hana með framlagningu gagna í málinu.

Niðurstöður í stuttu máli.

Við teljum, að Konráð Eggertsson hafi orðið fyrir raunverulegri skerðingu til frambúðar af völdum nefndra slysa á hæfi til að afla vinnutekna.

Varanlega fjárhagslega örorku Konráðs metum við 12½% að meðaltali vegna beggja slysanna. Við metum ekki tímabundna fjárhagslega örorku Konráðs.

Varanlega læknisfræðilega örorku Konráðs metum við 12½% vegna beggja slysanna.

Tímabundna læknisfræðilega örorku Konráðs metum við vegna fyrra slyss 100% í tvær vikur og 50% í sex vikur, en vegna síðara slyssins 100% í tvær vikur og 50% í tvær vikur.“

Útreikningur tryggingastærðfræðings.

Jón Erlingur Þorláksson tryggingastærðfræðingur reiknaði að nýju út örorkutjón stefnanda 15. júní 1994 og þá að ósk lögmanns stefnda. Reisir stefnandi endanlega kröfugerð sína á hluta þess útreiknings. Í bréfi tryggingastærðfræðingsins segir m. a. svo:

„Þú óskar, hr. lögm., að ég reikni framangreint örorkutjón bæði á grundvelli örorkumats Björns Önundarsonar læknis og út frá niðurstöðu dómkvaddra matsmanna um læknisfræðilega og fjárhagslega örorku. Í síðara tilviki óskar þú, að slysdagsverðmæti sé einnig reiknað á þeirri forsendu, að ekkert tjón verði fyrir en frá og með 12/2 1994. – Fyrri útreikningur minn er dagsettur 28/11 1991.

A. Mat Björns Önundarsonar. Á framangreindum forsendum um tekjur og miðað við, að tap vegna slyssins sé á hverjum tíma í samræmi við mat Björns Önundarsonar, fæst eftirfarandi áætlun:

	Áætlaðar tekjur		Tekjutap
Árið 1990, frá slysdegi	kr. 319.100	kr.	146.300
Síðan árlega	– 1.413.700	–	141.400

Höfuðstólsverðmæti vinnutekjutaps reiknast mér á slysdegi:

Vegna tímabundinnar örorku	kr. 136.000
Vegna varanlegrar örorku	– 2.123.700
	Kr. 2.259.700

Verðmæti tapaðra lífeyrisréttinda vegna slyssins áætla ég 6% af höfuðstólsverðmæti taps af varanlegri örorku, 127.400 kr.

Dómkvaddir matsmenn, Páll B. Helgason og Stefán M. Stefánsson, hafa í matsgerð, dags. 12/2 1994, metið læknisfræðilega og fjárhagslega örorku af völdum slyssins þannig:

Tímabundin læknisfræðileg örorka:

Í tvær vikur	100%
Í sex vikur	50%
Varanleg læknisfræðileg örorka	6,25%
Varanleg fjárhagsleg örorka	6,25%

Í raun meta matsmenn varanlega læknisfræðilega og fjárhagslega örorku af þessu tjóni og öðru, er varð 2/4 1991, samtals 12½%. Ég túlka matið þannig, að varanleg örorka skiptist jafnt milli slyssanna, 6,25% á hvort.

B 1. Dómkvaddir matsmenn. Læknisfræðileg örorka.

Höfuðstólsverðmæti vinnutekjutaps reiknast mér á slysdagi:

Vegna tímabundinnar örorku	kr.	136.000
Vegna varanlegrar örorku	–	1.327.000
	Kr.	1.463.300
og töpuð lífeyrisréttindi	kr.	79.600

B 2. Dómkvaddir matsmenn. Fjárhagsleg örorka.

Slysdagsverðmæti tekjutaps miðað við 6,25% varanlega örorku frá slysdagi reiknast 1.340.900 kr. og töpuð lífeyrisréttindi 80.500 kr.

B 1. Frá 12/2 1994. Slysdagsverðmæti tekjutaps miðað við 6,25% varanlega örorku reiknast 1.031.200 kr. og töpuð lífeyrisréttindi 61.900 kr.

B 2. Frá 12/2 1994. Slysdagsverðmæti tekjutaps miðað við 6,25% varanlega örorku reiknast 1.031.200 kr. og töpuð lífeyrisréttindi 61.900 kr.

Tjón að frádregnum sköttum. Auk framanritaðs óskar þú, hr. lögm., að reiknað sé nettótjón, þ. e. tjón að frádregnum sköttum.

Viðmiðunartekjur, sem notaðar eru við þennan útreikning, eru það háar, að þær eru langt ofan við skattleysismörk, þó að þær skerðist vegna slyssins. Skattgreiðslur, sem sparast við það, að tekjur lækka, finnast með því að beita gildandi skattprósentu á tapið á hverjum tíma. Persónuafsláttur kemur ekki inn í dæmið.

Gildandi skattprósentur á þeim tíma, sem hér um ræðir, voru: 37,74% frá 1/1 1989, 39,79% frá 1/1 1990, 39,85% frá 1/1 1992, 41,34% frá 1/1 1993, 41,79% frá 1/1 1994 og 41,84% frá 1/2 1994. Þegar tap er lækkað um þessar prósentur, verður slysdagsverðmæti nettótaps vegna varanlegrar örorku:

1488

A.		Kr. 1.241.600
B 1.		– 776.000
B 2.		– 784.200
B 1.	Frá 12/2 1994	kr. 599.700
B 2.	Frá 12/2 1994	– 599.700.“

Í örorkutjónsútreikningi þessum er tilgreint, hvaða vextir voru notaðir, og eru það sömu vextir og notaðir voru við útreikninginn 28. nóv. 1991 fram til 21. nóv. 1991, en frá þeim tíma voru notaðir 3,5% vextir til 1. des. 1991, 3% frá þeim degi til 1. febrúar 1992, 2,5% frá þeim degi til 11. s. m., 2% frá þeim degi til 21. mars 1992, 1,25% frá þeim degi til 1. maí 1992, 1% frá þeim degi til 11. ágúst 1993, 1,25% frá þeim degi til 11. nóv. 1993 og 0,5% frá þeim degi. Tekið er fram, að einfaldir vextir frá slysdegi til 22. júní 1994 séu 8,28%. Eftir útreikningsdag voru notaðir 6% vextir og vaxtavextir. Dánarlíkur fari eftir reynslu árána 1976 til 1980 og líkur fyrir missi starfsorku í lifanda lífi eftir sænskri reynslu.

Málsástæður og rökstuðningur stefnanda.

Stefnandi reisir bótakröfu sína á örorkutjónsútreikningi Jóns E. Þorlákssonar tryggingastærðfræðings ásamt vöxtum, og sundurliðar stefnandi kröfu sína svo:

Höfuðstólsverðmæti áætlaðs tekjutaps launatekna:

V/varanlegrar örorku	kr.	2.123.700
Töpuð lífeyrisréttindi	–	127.400
– 25% vegna skattahagræðis	–	562.775
Miskabætur	–	250.000
– höfuðstólsverðmæti bóta T. r.	–	212.097
	kr.	1.726.228
Vextir frá slysdegi til 9. jan. 1992, 5,77%	–	99.603
	kr.	1.825.831

Stefnandi styður kröfur sínar við 92. gr. laga nr. 50/1987 um slysstryggingu ökumanns og lög nr. 20/1954 um vátryggingarsamninga, einkum 119. og 24. gr. Stefnandi hafi verið slysstryggður hjá stefnda samkvæmt þessum lagaákvæðum sem ökumaður bifreiðarinnar A-3347, og beri stefnda að bæta stefnanda allt það tjón, sem hann varð fyrir.

Stefnandi reisir kröfu sína um miskabætur á 1. mgr. 264. gr. laga nr. 19/1940. Þjáningar stefnanda vegna slyssins hafi verið töluverðar. Stefnandi fái

enn við litla áreynslu verk í hnakka, háls aftanverðan og herðar. Hámarkssnúningshreyfingar í báðar áttir valdi nokkrum óþægindum, en einnig fram- og afturbeygja. Þá eigi stefnandi bágt með að vinna upp fyrir sig og lotinn, og hann vakni oft um nætur vegna verkja í hnakka, hálsi aftanverðum og herðum.

Stefnandi miðar við reglur skaðabótaréttar og dómafordæmi um fjárhæð miska- og skaðabóta, en það sé margdæmt, að fjárhæð bóta byggist á læknisfræðilegri örorkuprósentu og útreiknuðu tjóni, byggðu á áætluðum framtíðartekjum tjónþola.

Vaxtakrafa er studd 7. gr. laga nr. 25/1987, eins og henni var breytt með 2. gr. laga nr. 67/1989. Á sama hátt byggist krafa um dráttarvexti á 15. gr. vaxtalaga nr. 25/1987, en 9. des. 1991, er stefnda var sent bréf, hafi verið fyrir hendi nægar upplýsingar til að ákveða fjárhæð bótanna.

Málsástæður og rökstuðningur stefnda.

Af hálfu stefnda er því haldið fram, að ekki verði ráðið af örorkumati, að um varanlega tekjuskurðingu verði að ræða eða nokkra örorku, heldur muni stefnandi geta unnið alla eðlilega vinnu og verði ekki fyrir neinu tekjutjóni í líkingu við raunverulega 10% skerta starfsorku. Hæfilegar bætur vegna tjóns stefnanda séu 420.000 kr. Verði ekki á það fallist, er því haldið fram, að stefnanda beri aðeins að fá hluta hinnar umstefndu fjárhæðar í bætur.

Mótmælt er kröfu um bætur vegna missis lífeyrissjóðsréttinda, en krafa um slíkar bætur sé gagnstæð dómvenju. Miskabótakröfu er mótmælt sem allt of hárrí. Útreikningi Jóns Erlings Þorlákssonar tryggingastærðfræðings er ekki mótmælt, en því haldið fram, að forsendur hans séu ekki í samræmi við raunverulegt tjón stefnanda. Nauðsynlegt sé, að stefnandi leggi fram skattframtöl sín fyrir árin 1990 til 1991, og skoraði stefndi á stefnanda að gera slíkt.

Við ákvörðun bóta beri að hafa í huga, að stefnandi verði ekki fyrir tekjutapi vegna slyssins. Bætur þær, sem hann fái, séu skattfrjálsar. Stefnandi hafi verulegt hagræði af eingreiðslu bótanna. Þá beri einnig að draga frá bætur, sem hann hljóti annars staðar, svo sem frá Tryggingastofnun ríkisins eða lífeyrissjóðum.

Vaxtakröfu stefnanda, bæði vaxtafæti og upphafstíma vaxta, er mótmælt.

Virðisaukaskatti er sérstaklega mótmælt.

Skýrslur aðila, matsmanna og vitnis.

Vegna málsins hefur stefnandi gefið skýrslu fyrir dómi svo og Björn Öndarson læknir, matsmaðurinn Páll B. Helgason læknir og Lárus Lárusson blikksmiður, verkstjóri stefnanda.

Fram kom hjá stefnanda, að erfitt væri að greina á milli afleiðinga slysanna beggja. Eftir fyrra slys hafði hann ekki óþægindi í baki. Við seinna slys ýfðust upp óþægindi í hálsi, og þá bættust við óþægindi í baki. Óþægindin hefðu verið meiri eftir síðara slys. Stefnandi kvaðst alltaf finna fyrir óþægindum, sérstaklega í hálsi, en einnig oft í baki. Stefnandi notar vöðvaslakandi lyf vegna þessara óþæginda og svo verkjalyf vegna höfuðverkja. Vegna þess, sem fram kemur í matsgjörð dómkvaddra matsmanna um, að laun stefnanda hafi verið minni á árinu 1993 en 1991 og 1992, segir stefnandi, að það sé hvort tveggja, að árið 1993 hafi verið minni vinna, og svo hafi stefnandi helst ekki unnið yfirvinnu. Það hafi svo haft í för með sér, að stefnanda sé ekki boðin yfirvinna, þar sem hann hafi svo oft skorast undan henni.

Fram kom hjá Birni Önundarsyni lækni, sem staðfesti fram lagt örorkumat sitt, að hann teldi hægt að greina á milli afleiðinga slysanna beggja. Samanlögð örorka stefnanda vegna beggja slysa er að áliti Björns Önundarsonar 20%. Við fyrra slys hafi stefnandi hlotið mjög slæman háls-hnykk, og vegna þessa hafi hann fengið slæm einkenni í háls, herðar og út á axlasvæði svo og við snúning á hálsi. Vegna síðara slyss hafi einkenni frá hálsi aukist, jafnframt hafi stefnandi hlotið einkenni frá mjóbaki svo og höfuðverk í hnakka, sem leiði fram í höfuð, einn fremur síþreytu, sem sé nokkuð algeng, einkum eftir endurtekin áföll.

Fram kom hjá matsmanninum Páli B. Helgasyni lækni, að hann teldi erfitt að greina á milli áverkanna, sem stefnandi hlaut við þessi tvö slys. Einkennin séu hin sömu, þau hafi tekið sig upp aftur, ekki hafi verið um eðlisbreytingu að ræða. Matsmaðurinn taldi, að fyrir um 3–5 árum hefði samþærilegur hálsáverki verið metinn 15% og bakáverki 5%. Hann taldi breytingar á örorkumati til komnar fyrir þrýsting frá ákveðnum aðilum til þess að lækka mat frá því, sem var fyrir u. þ. b. þremur árum. Matsmaðurinn kvaðst hafa unnið með matsmönnum, sem koma úr lögmannastétt; þeir séu ragir við að fara með mat upp í t. d. 15%, sem ekki hafi verið óalgengt, á meðan lækmar voru einvörðungu í þessu mati.

Fram kom hjá Lárusi Lárussyni, verkstjóra í blikksmiðju, yfirmanni stefnanda, að stefnandi væri einn besti starfsmaður, sem unnið hefði undir stjórn hans. Lárus vissi ekki nákvæmlega um ástand stefnanda nú, en fyrst eftir slysin hafi stefnandi oft verið ákaflega illa haldinn og átt erfitt um vinnu. Til skamms tíma hafi stefnandi kveinkað sér við að vinna yfirvinnu. Nú sé ekki mikið um yfirvinnu, en áður hafi verið mjög mikið um hana.

Niðurstaða.

Bótaskylda stefnda vegna áverka þeirra, er stefnandi hlaut við umræddan árekstur 9. okt. 1990, er viðurkennd, og verða honum því dæmdar skaðabætur, en sannað er, að hann hefur orðið fyrir fjárhagstjóni vegna slyssins, sem telst ekki fullbætt með 420.000 kr. auk kostnaðar.

Það, sem fram kemur í skjölum málsins svo og við skýrslutökur hér fyrir dómi, sýnir, að stefnandi hefur orðið fyrir heilsutjóni, sem hefur skert aflahæfi hans almennt og við núverandi starf.

Þegar til þess er litið, sem fram kom við skýrslugjöf lækisins Björns Öndarsonar og matsmannsins Páls B. Helgasonar lækis, m. a. það, að lækirinn Páll B. Helgason vann einn að hinu lækisfræðilega álit í matsgjörðinni, og jafnframt, að fyrir um þremur árum hefði örorka stefnanda verið metin hærra, þ. e. 20%, vegna slyssanna beggja, verður ekki talið, að því álit Björns Öndarsonar lækis, að stefnandi hafi hlotið 10% varanlega örorku vegna slyssins, hafi verið hnekkt. Ekkert hefur komið fram, sem styður þá skoðun, að í þessu máli skuli gilda aðrar reglur við mat á örorku og örorkutjóni en fram til þessa hafa gilt, og verður því við mat á fjártjóni stefnanda miðað við, að fjárhagslegt tjón hans sé svipað og lækisfræðileg örorka hans bendir til. Hér er og á það að líta, að hinir dómkvöddu matsmenn mátu fjárhagslega og lækisfræðilega örorku stefnanda eins.

Við ákvörðun bóta til stefnanda verður höfð hliðsjón af útreikningi Jóns Erlings Þorlákssonar tryggingastærðfræðings frá 15. júní sl., þar sem höfuðstólsverðmæti vinnutekjutaps stefnanda vegna varanlegrar örorku var talið nema 2.123.700 kr. og töpuð lífeyrisréttindi 127.400 kr., en við þann útreikning er endanleg dómkrafa stefnanda miðuð. Þegar tekið hefur verið tillit til skattfrelsis örorkubóta samkvæmt dómvenju og hagræðis af eingreiðslu þeirra og dregið hefur verið frá verðmæti greiðslna frá Tryggingastofnun ríkisins, þykir örorkutjón stefnanda hæfilega metið 1.350.000 kr.

Þegar litið er til afleiðinga slyss stefnanda, þykja miskabætur hæfilega ákveðnar 100.000 kr.

Verður stefndi því dæmdur til að greiða stefnanda 1.450.000 kr. með vöxtum frá slysdegi, eins og í dómsorði greinir. Þar sem mál þetta er dæmt að verulegu leyti á þeim grundvelli, sem lagður var með framlagningu gagna við þingfestingu þess, verða dæmdir dráttarvextir frá þingfestingardegi, 12. mars 1992.

Þá ber að dæma stefnda til að greiða stefnanda málskostnað, sem ákveðst 350.000 kr., og hefur þá verið tekið tillit til virðisaukaskatts. Málskostnaður skal bera dráttarvexti frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Auður Þorbergsdóttir héraðsdómari kvað upp dóminn.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Sjóvá-Almennar tryggingar hf., greiði stefnanda, Konráði Eggertssyni, 1.450.000 kr. með vöxtum samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987, sbr. 2. gr. laga nr. 67/1989, frá 9. okt. 1990 til 12. mars 1992, en með dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaga frá þeim degi til greiðsludags. Dráttarvexti má leggja við höfuðstól, í fyrsta sinn 12. mars 1993.

Stefndi greiði stefnanda 350.000 kr. í málskostnað.
